

Załącznik
do uchwały nr LXIX/1258/2024
Zarządu Województwa Lubelskiego
z dnia 10 grudnia 2024 r.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych
i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego
na lata 2025 - 2026

Lublin, grudzień 2024

Spis treści

Spis skrótów	3
Wprowadzenie	4
Cele i założenia dotyczące tworzenia i systemu realizacji RPDl	5
Obszary interwencji	8
Obszar I. Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci	8
Obszar II. Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność oraz usług dla ich opiekunów i rodzin	21
Obszar III. Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób z problemami zdrowia psychicznego i uzależnieniami	32
Obszar IV. Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób w kryzysie bezdomności zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym	40
Obszar V. Rozwój usług na rzecz obywateli państw trzecich, w tym migrantów/uchodźców	46
Spis tabel	50

Spis skrótów

Tabela 1. Spis skrótów

CUS	Centrum Usług Społecznych
DI	Deinstytucjonalizacja
DPS	Dom Pomocy Społecznej
DW EFRR	Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie
DW EFS	Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FAS / FASD	Fetal Alcohol Syndrom (j.ang.) - Płodowy Zespół Alkoholowy / Fetal Alcohol Spectrum Disorder (j.ang.) - Spektrum Poalkoholowych Zaburzeń Rozwojowych
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
IZ PR	Instytucja Zarządzająca programem regionalnym Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
JST	jednostki samorządu terytorialnego
LPDI	Lokalne Plany Deinstytucjonalizacji
MFIPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
NGO	non governmental organization (j.ang.) organizacja pozarządowa
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OPT	Obywatele Państw Trzecich
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmioty ekonomii społecznej
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
RPDI	Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej

Wprowadzenie

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 – 2026 został opracowany w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Lublinie. Pierwsza edycja dokumentu na lata 2023 – 2024 niebawem zostanie poddana procesowi monitoringowemu. Plan jest dokumentem, który nadaje strukturę planowanym zmianom w zakresie rozwoju usług społecznych zgodnie z wynikiem przeprowadzonej diagnozy regionalnej i może stać się ważnym punktem wyjścia do lokalnych planów deinstytucjonalizacji realizowanych na poziomie poszczególnych gmin i powiatów. Niniejszy dokument w najbliższych latach będzie wyznaczał kolejne kroki rozwoju usług społecznych przy uwzględnieniu zaangażowania nie tylko sektora publicznego, ale także organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej i sektora przedsiębiorców.

Usługi społeczne obok polityki zabezpieczenia dochodu są najważniejszym komponentem polityki społecznej. Stanowią one odpowiedź na wyzwania społeczne i powiązane są z potrzebami wynikającymi z takich procesów jak: zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa, zmiany w strukturze rodzin, przeobrażenia rynku pracy, wzrost liczby osób o szczególnych potrzebach i z niepełnosprawnością, ryzyka socjalne, kryzysy personalne i rodzinne, a także zapotrzebowanie na kompetencje i kwalifikacje. Dostępność usług w zakresie wsparcia społecznego i profilaktyki powinna być realizowana z myślą o każdej osobie, która może ich potrzebować, ale szczególne miejsce w społeczeństwie przypisuje się osobom z grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem, takich jak: osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby w kryzysach: psychicznym, bezdomności, uzależnienia i przemocy oraz dzieci i młodzież przebywające w pieczy zastępczej. Tym grupom (przede wszystkim) dedykowane są: „Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 r. (z perspektywą do 2035)” oraz „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030”, a na poziomie regionalnym Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji (RPDI).

Proces deinstytucjonalizacji programowany jest w perspektywie wielu lat, co powoduje, że zmiany w zakresie dostępności usług i ich koordynacji będą następowały etapowo w sposób:

- a) zindywidualizowany (dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby), jak najbardziej zbliżony do warunków odpowiadających życiu w środowisku domowym i rodzinnym;
- b) umożliwiający odbiorcom tych usług kontrolę nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą;
- c) chroniący odbiorców usług przed izolacją od ogółu społeczności;
- d) gwarantujący prymat indywidualnych potrzeb mieszkańców gmin nad organizacyjnymi wymogami i procedurami.

Deinstytucjonalizacja jest odpowiedzią na problemy społeczne, których wszyscy doświadczamy. To proces ułatwiania dostępu do usług społecznych w środowisku lokalnym, co oznacza realizowanie ich poza instytucjami całodobowego pobytu. Deinstytucjonalizacja jest zapobieganiem umieszczaniu osób zależnych w instytucjach, ale też zmianą charakteru istniejących instytucji całodobowego pobytu w kształcie jaki znamy, przenosząc ich zasoby na poczet nowych usług w środowisku lokalnym. To proces, który ma pokazać nam jak uwzględniać indywidualne potrzeby człowieka potrzebującego pomocy, jego prawo do podmiotowości, decydowania o sobie, potrzebę bycia wśród bliskich mu ludzi na co dzień. To również troska o sprawujących nad nimi opiekę członków rodziny, tzw. opiekunów faktycznych.

Rozbudowa systemu różnorodnych usług środowiskowych ma stworzyć każdemu człowiekowi realną możliwość wyboru sposobu życia. W przypadku dzieci daje szansę na urzeczywistnienie prawa dzieci i młodzieży do życia w rodzinach.

Cele i założenia dotyczące tworzenia i systemu realizacji RPD

Jednym z kluczowych działań wdrożeniowych określonych przez przyjęty 15 czerwca 2022 r. przez Radę Ministrów dokument „Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035)” jest wskazanie regionalnych ośrodków polityki społecznej jako koordynatorów obszaru włączenia społecznego.

ROPS zgodnie ze Strategią otrzymał zadanie przygotowania Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji. Plany będą przyjmowane na okres do 3 lat i będą stanowiły uporządkowaną koncepcję zmiany w obszarach objętych przejściem do usług środowiskowych i rodzinnych na poziomie regionalnym ściśle zintegrowaną i uwzględniającą plany, oczekiwania, potrzeby i możliwości społeczności lokalnych

Również Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce z 30 czerwca 2022 wskazuje, że jednym z kluczowych działań jest m.in. tworzenie i wdrażanie lokalnych i regionalnych planów deinstytucjonalizacji usług. Ze środków EFS+ będzie możliwe wsparcie realizacji tych planów, tak aby zapewnić ich jak najbardziej skuteczne wdrożenie.

Należy jednak pamiętać, że regionalne i lokalne plany różnią się swoją specyfiką. Plan regionalny ma zadanie określić działania o charakterze organizacyjnym, doradczym, edukacyjnym oraz finansowym realizowane przez ROPS w Lublinie i Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie jako działania na rzecz samorządów lokalnych i ponadlokalnych oraz organizacji społecznych. Głównym źródłem realizacji planu regionalnego są środki funduszy europejskich w programie Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 i programie krajowym FERS. Plan zostanie przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Lubelskiego.

Plany lokalne będą określały konkretne przedsięwzięcia rozwojowe realizowane i finansowane ze źródeł własnych oraz dotacji budżetowych – wspieranych ze środków samorządu województwa, w tym Programów Regionalnych.

Cele Regionalnego Planu:

- zintegrowanie regionalnych celów i działań operacyjnych dotyczących rozwoju usług społecznych i usług zdrowotnych oraz procesu deinstytucjonalizacji w spójny proces działań adresowanych przede wszystkim do podmiotów lokalnych, odpowiedzialnych za organizowanie, dostarczanie i finansowanie tych usług ze środków własnych lub z innych źródeł, w tym z budżetu państwa;
- silniejsze powiązanie dostępnych źródeł finansowania, w szczególności funduszy europejskich, a także innych źródeł finansowych dostępnych w województwie z regionalnymi i lokalnymi celami i działaniami w obszarze usług społecznych;
- wytyczenie poprzez działania finansowe i pozafinansowe oczekiwanych kierunków rozwoju usług na poziomie lokalnym i ponadlokalnym;
- skoordynowanie działań podejmowanych przez różne departamenty lub jednostki organizacyjne samorządu województwa oraz uwzględnienie potencjału i zasobów sektora obywatelskiego i partnerów społecznych.

Dokumenty, na których opierano się w procesie opracowania Planu:

1. Ogólnoeuropejskie Wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności
2. Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030, z perspektywą do 2035 r.
3. Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030
4. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
5. Rekomendacje MFIPR: „Włączenie społeczne w Programach Regionalnych”

oraz dokumenty o charakterze regionalnym:

6. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku
7. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 - 2030
8. Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 - 2027
9. Wojewódzki Plan Transformacji województwa lubelskiego na lata 2022-2026
10. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2025
11. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025
12. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 - 2025
13. Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021 - 2025
14. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2022 - 2025
15. Wojewódzki program poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2024 - 2030
16. Wojewódzki Program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi na lata 2024 – 2030
17. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2025
18. Program Współpracy Samorządu Województwa Lubelskiego z Organizacjami Pozarządowymi i Innymi Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego na 2024 rok
19. Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2027.

Sposób opracowania planu

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji został opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.

Zespół do spraw opracowania Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 – 2026 został powołany uchwałą nr XIX/414/2024 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 16 lipca 2024 r.

W skład Zespołu weszli pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, w tym pracownicy Departamentu Zarządzania Programami Regionalnymi, Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego

i Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Departamentu Strategii i Rozwoju oraz Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, a także dyrektorzy centrów usług społecznych z terenu województwa lubelskiego i przedstawiciele środowiska naukowego. Do udziału w pracach zaproszeni zostali również przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, Urzędu Statystycznego w Lublinie i Lubelskiej Agencji Wspierania Przedsiębiorczości w Lublinie. Jednymi z kluczowych członków Zespołu byli przedstawiciele organizacji pozarządowych reprezentujących poszczególne obszary tematyczne.

Zasady monitorowania Planu

Dokument zostanie poddany monitoringowi po zakończeniu realizacji Planu. W zależności od potrzeb, może być aktualizowany.

Obszary interwencji

Obszar I. Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci

1. Kluczowe wnioski z diagnozy

- ✓ Zbyt mała liczba asystentów rodziny i rodzin wspierających;
- ✓ Niewystarczająca liczba placówek wsparcia dziennego;
- ✓ Niewystarczająca w stosunku do potrzeb (mimo odnotowanego wzrostu w ostatnich latach) liczba usług w zakresie poradnictwa specjalistycznego: rodzinnego, prawnego, psychologicznego, ekonomicznego itp.;
- ✓ Brak wystarczającej liczby ośrodków interwencji kryzysowej;
- ✓ Nadal zbyt duża (pomimo obserwowanego spadku) liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- ✓ Nieadekwatny do potrzeb proces usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

2. Założenia dotyczące deinstytucjonalizacji wynikające z wniosków z diagnozy

Niewydolność rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych prowadzi do ingerencji sądu we władzę rodzicielską i umieszczenia dziecka poza środowiskiem rodziny naturalnej (w rodzinnej pieczy zastępczej i pieczy instytucjonalnej).

Kluczowym jest zatem zaoferowanie rodzinom biologicznym jak najszerszego wsparcia mającego na celu poprawę ich potencjału wychowawczego, poprzez: dostęp do usług realizowanych w środowisku lokalnym, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka oraz pracę z rodziną – w tym w placówkach wsparcia dziecka. Konieczne są także wszelkie działania z zakresu profilaktyki kryzysu opiekuńczo-wychowawczego poprzez dążenie do reintegracji rodziny. Należy też wspierać działania na rzecz wzrostu liczby osób pracujących z rodzinami.

Rodzina jest najkorzystniejszym środowiskiem dla rozwoju i procesu socjalizacji człowieka dlatego niezbędne jest promowanie i upowszechnianie pozytywnego wizerunku rodzicielstwa z uwzględnieniem rodzicielstwa zastępczego oraz adopcji. W sytuacji dysfunkcyjności rodziny biologicznej konieczna jest intensyfikacja działań gwarantujących zmianę struktury pieczy zastępczej poprzez ograniczenie jej form instytucjonalnych na rzecz form rodzinnych. Jedną z obiecujących możliwości pozyskania nowych kandydatów tworzących rodzinną pieczę zastępczą oraz wsparcia już istniejącej jest rozwój mieszkalnictwa.

Istotnym elementem wsparcia świadczonego osobom opuszczającym pieczę zastępczą (w tym rodzinną i instytucjonalną), jest objęcie ich kompleksową, wielozakresową pomocą, a w szczególności rozwój mieszkań wspomaganych.

Integralną rolę w procesie wzmacniania potencjału rodzin odgrywa podnoszenie kompetencji kadry pracującej w obszarze wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej, co niewątpliwie będzie miało wpływ na pozostawanie dzieci w środowisku rodzinnym oraz wzmocnienie roli i funkcji rodzin.

Rekomendacje:

- ✓ Zintensyfikowanie działań wspierających rodzinę (w tym kreowanie pozytywnego wizerunku rodzicielstwa, dostęp do poradnictwa specjalistycznego i usług w środowisku lokalnym, profilaktyka kryzysu, upowszechnianie dobrych praktyk);
- ✓ Podjęcie działań wspierających proces deinstytucjonalizacji (w tym inicjatywy mające na celu pozyskiwanie i przygotowywanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, wielozakresowe wsparcie rodzin zastępczych, wsparcie robót budowlanych i wyposażenia infrastruktury mieszkań dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, podnoszenie kompetencji zawodowych kadry);
- ✓ Wspieranie działań na rzecz osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą (w tym upowszechnianie dobrych praktyk, wsparcie robót budowlanych i wyposażenie infrastruktury mieszkań wspomaganych, wsparcie rozwoju infrastruktury wykorzystywanej w ramach najmu socjalnego dla osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą oraz inne instytucje opieki całodobowej);
- ✓ Zintensyfikowanie działań wspierających system adopcji (w tym wsparcie kandydatów na rodziców adopcyjnych, wielozakresowe wsparcie rodzin adopcyjnych, działania edukacyjne i medialne, wspieranie działań dotyczących pomocy specjalistycznej);
- ✓ Potrzeba działań wspierających dzieci i młodzież przebywającą w różnych ośrodkach i instytucjach całodobowych (w tym rozwój usług wsparcia, wspieranie działań ułatwiających dostęp do specjalistów świadczących usługi rodzinom doświadczającym kryzysu, tworzenie platformy międzyinstytucjonalnej wymiany doświadczeń, oferta szkoleniowa dla kadr);
- ✓ Wspieranie rozwoju usług specjalistycznych i interwencyjnych dla osób doświadczających kryzysów (w tym tworzenie i rozwój ośrodków interwencji kryzysowej i punktów interwencji kryzysowej);
- ✓ Potrzeba działań ukierunkowanych na łagodzenie skutków społecznych ubóstwa dzieci (w tym działania integracyjne, aktywizacyjne, wspierające skierowane do dzieci i rodzin, kampanie społeczne, imprezy integracyjne).

3. Cel (do 2030 r.)

Zwiększenie potencjału opiekuńczo-wychowawczego rodzin oraz promowanie rodzinnych form pieczy zastępczej poprzez adaptację systemu wspierającego rodziny.

4. Rezultaty planowane do osiągnięcia przez samorząd województwa w okresie realizacji Planu (do końca 2026 r.):

- ✓ Spadek liczby rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- ✓ Zwiększenie liczby asystentów rodziny;
- ✓ Zwiększenie liczby rodzin wspierających;
- ✓ Wzrost liczby osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego;
- ✓ Wzrost dostępności do usług poprzez utworzenie nowych placówek wsparcia dziennego ukierunkowanych na pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka;
- ✓ Zmniejszenie/spadek liczby dzieci w pieczy zastępczej;
- ✓ Zwiększenie liczby dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej;
- ✓ Utworzenie nowych Centrów Usług Społecznych w gminach na terenie województwa lubelskiego;

- ✓ Zwiększenie liczby Ośrodków Interwencji Kryzysowej;
- ✓ Wsparcie dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i innych placówkach całodobowych w procesie usamodzielniania;
- ✓ Powstanie nowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka;
- ✓ Wzrost liczby dzieci adoptowanych;
- ✓ Przeprowadzenie działań szkoleniowo - edukacyjnych adresowanych do osób zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, oraz osób pracujących w obszarze wspierania dziecka i rodziny, pracowników wymiaru sprawiedliwości;
- ✓ Zwiększenie liczby rodzin objętych wsparciem Regionalnego Punktu Diagnostyki i Terapii FAS/FASD w Lublinie;
- ✓ Przeprowadzenie działań szkoleniowo - edukacyjnych adresowanych do specjalistów FAS/FASD oraz rodziców/opiekunów dzieci z FAS/FASD;

5. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru I - Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (do końca 2026 r.)
	Liczba asystentów rodziny	231 w 2023 r.	248
	Liczba rodzin wspierających	6 w 2023 r.	8
	Liczba dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej	2 777 w 2023 r.	2 881
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	13 w 2023 r.	15
	Liczba dzieci przysposobionych	-	60 rocznie
	Liczba cykli szkoleniowych dla kandydatów do przysposobienia dziecka	-	4 rocznie
	Liczba cykli szkoleniowych dla kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych i prowadzenia rodzinnego domu dziecka	-	2 rocznie
	Liczba działań szkoleniowo-edukacyjnych adresowanych do specjalistów FAS/FASD oraz rodziców/opiekunów dzieci z FAS/FASD	-	20 rocznie
	Liczba rodzin objętych wsparciem Regionalnego Punktu Diagnostyki i Terapii FAS/FASD w Lublinie	-	100 rocznie
	Liczba gmin, w których zostały utworzone nowe centra usług społecznych w ramach planu	-	5

6. Działania wraz z harmonogramem

Tabela 3. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru I - Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
1	Wspieranie działań na rzecz kształtowania pozytywnego wizerunku rodzicielstwa z uwzględnieniem rodzicielstwa zastępczego oraz adopcji poprzez: Wojewódzki Dzień Rodzin spotkania rodzin adopcyjnych, kampanie społeczne, spoty, audycje i publikacje dotyczące adopcji, rodzicielstwa zastępczego, FAS/FASD, przeciwdziałania przemocy itp., konferencje tematyczne	- Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji - podmioty wyłonione w ramach Prawo Zamówień Publicznych - media	- Rodzice i opiekunowie prawni - Dzieci i młodzież - Ogół społeczeństwa	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X
2	Wspieranie aktywnego odpoczynku poprzez propagowanie różnych form wspólnego spędzania	Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz	Rodzice i opiekunowie prawni	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
	wolnego czasu skierowanych do dzieci, młodzieży oraz rodzin – również w aspekcie wielopokoleniowym	osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji	Dzieci i młodzież									
3	Rozwój usług wsparcia dla dzieci i młodzieży przebywającej w różnego rodzaju ośrodkach/instytucjach całodobowych	- Administracja publiczna - Organizacje społeczne i związki wyznaniowe - Służby publiczne	Dzieci i młodzież zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,	DW EFS	X	X						
4	Działania ukierunkowane na łagodzenie skutków społecznych ubóstwa , w tym działania integracyjne, aktywizacyjne, wspierające skierowane do dzieci i rodzin	- Administracja publiczna - Organizacje społeczne i związki wyznaniowe - Służby publiczne	- Dzieci i młodzież zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, - Rodzina, w tym rodzina dysfunkcyjna lub rodzina przeżywająca trudności w	DW EFS	X	X						

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
			wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych									
5	Upowszechnianie dostępu do informacji dot. instytucji, organizacji oraz wszelkich inicjatyw podmiotów działających w obszarze wsparcia rodziny w najbliższym jej środowisku lokalnym poprzez publikowanie i aktualizowanie „Informatora o poradniach specjalistycznych i punktach konsultacyjnych dla rodzin z województwa lubelskiego”, „Informatora o instytucjach działających na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie lubelskim”		Ogół społeczeństwa	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X
6	Wspieranie rozwoju różnych form pomocy świadczonych na rzecz rodzin przez placówki	Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne	Rodzice i opiekunowie prawni;	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
	wsparcia dziennego w środowisku lokalnym	kościół i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji	Dzieci i młodzież									
7	Wspieranie rozwoju specjalistycznych form pomocy: Regionalny Punkt Diagnozy i Terapii FAS/FASD w Lublinie	Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji,	- Rodzice i opiekunowie prawni, - Dzieci i młodzież	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
		- podmioty wyłonione w ramach PZP, - media										
1.9	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych, wolontariatu oraz wszelkich podmiotów świadczących usługi skierowane do rodzin – w szczególności zagrożonych dysfunkcją lub wykluczeniem społecznym	Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji	- Rodzice i opiekunowie prawni, - Dzieci i młodzież	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X
	Wspieranie inicjatyw mających na celu pozyskiwanie i przygotowywanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i rodzinnego domu dziecka: - szkolenia dla kandydatów - kampanie społeczne i medialne,	Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art.	- Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i rodzinnego domu dziecka, - instytucje prowadzące pracę z rodziną i ich pracownicy oraz osoby korzystające	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
	- spotkania informacyjne, - konferencje szkoleniowe	3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji, • podmioty wyłonione w ramach PZP, • media	ze wsparcia tych instytucji.									
	Wspieranie idei wzajemnej wymiany doświadczeń pomiędzy rodzinami zastępczymi, m.in. poprzez: - grupy wsparcia, - grupy psychoedukacyjne, - grupy samopomocowe, - Wojewódzki Dzień Rodzin	• Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji,	• Rodzice i opiekunowie prawni, dzieci i młodzież	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
		podmioty wyłonione w ramach PZP										
	Podnoszenie kompetencji zawodowych kadry poprzez profesjonalną superwizję oraz udział w szkoleniach o tematyce rodzinnej, prawnej, dotyczącej przemocy i uzależnień oraz innych, w tym dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości	- Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji, - podmioty wyłonione w ramach PZP	Pracownicy instytucji prowadzących pracę z rodziną oraz przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X
	Wspieranie procesu adopcji, poprzez: - działania edukacyjne, medialne, adresowane do pracowników PCPR, studentów, pracowników wymiaru sprawiedliwości,		- Dzieci i młodzież zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, - Kandydaci na rodziców adopcyjnych i	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
	- organizowanie konferencji dotyczących problematyki dziecka i rodziny		członkowie ich rodzin; • Rodziny adopcyjne, • Pracownicy PCPR, • Studenci, • Pracownicy wymiaru sprawiedliwości									
	- Upowszechnianie inicjatyw oraz dobrych praktyk podnoszących kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodzin adopcyjnych, - Wspieranie działań dotyczących pomocy: pedagogicznej, psychologicznej, prawnej, terapii, mediacji, - Organizowanie spotkań rodzin adopcyjnych, grup wsparcia, superwizji, Wojewódzkiego Dnia Rodzin, warsztatów i szkoleń specjalistycznych dotyczących traumy, więzi i przywiązania, przeciwdziałania przemocy;	- Organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji, - podmioty wyłonione w ramach PZP, - media	- Rodzice i opiekunowie prawni, - Instytucje prowadzące pracę z rodziną i ich pracownicy oraz osoby korzystające ze wsparcia tych instytucji.	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Grupa docelowa	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
	- organizowanie kampanii społecznych, emisję spotów adopcyjnych											
	Wspieranie inicjatyw mających na celu pozyskiwanie i przygotowywanie kandydatów do przysposobienia dziecka poprzez: kampanie społeczne, medialne, działania edukacyjne i promocyjne	• podmioty wyłonione w ramach PZP • JST	• Kandydaci do przysposobienia dziecka, • Ogół społeczeństwa	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Obszar II. Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność oraz usług dla ich opiekunów i rodzin

1. Kluczowe wnioski z diagnozy:

- ✓ Niewystarczający rozwój usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, usług sąsiedzkich, asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnością i osób starszych
- ✓ Brak wystarczającej liczby usług adresowanych do osób niesamodzielnych i ich rodzin, w tym opieki wytchnieniowej dla opiekunów
- ✓ Zbyt mała liczba środowiskowych form wsparcia: mieszkań wspomaganych i treningowych, rodzinnych domów pomocy, dziennych domów pobytu, środowiskowych domów samopomocy
- ✓ Ograniczony dostęp do usług w zakresie telemedycyny i teleopieki
- ✓ Niski udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym
- ✓ Zbyt duża liczba barier architektonicznych, komunikacyjnych i transportowych występujących w środowisku lokalnym osób starszych i osób z niepełnosprawnością
- ✓ Nadal zbyt duża liczba osób starszych i z niepełnosprawnościami umieszczanych w domach pomocy społecznej

2. Założenia dotyczące deinstytucjonalizacji wynikające z wniosków z diagnozy

Usługi społeczne stanowią coraz bardziej istotny element polityki społecznej państwa, który realnie wpływa na podniesienie jakości życia osób i rodzin. Dostępność do tych usług, zarówno w zakresie wsparcia społecznego jak i profilaktyki, powinna być skierowana szczególnie na problemy i potrzeby grup społecznych zagrożonych wykluczeniem, takich jak m.in. osoby potrzebujące wsparcia ze względu na wiek, chorobę czy niepełnosprawność, ale także ich opiekunów i członków rodzin. Głównym celem deinstytucjonalizacji jest rozwój usług uwzględniających podmiotowość jednostki, świadczonych w środowisku zamieszkania, w warunkach domowych lub półstacjonarnych.

Wraz z obecnie występującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa oraz zwiększeniem odsetka osób starszych w populacji pojawia się konieczność tworzenia kompleksowego systemu wsparcia i dostarczania wyspecjalizowanych usług profilaktycznych, nakierowanych na jak najdłuższe podtrzymywanie ich niezależności i autonomii. Istotne jest zwiększanie liczby podmiotów funkcjonujących w środowisku lokalnym, które są w stanie zabezpieczać potrzeby osób niesamodzielnych i ze szczególnymi wymaganiami. Podstawowym celem działań na rzecz osób starszych, oprócz zapewnienia jak najdłuższej niezależności jest także troska o wysoką jakość życia oraz umożliwienie samodzielnego funkcjonowania w środowisku. Dalszy dynamiczny rozwój usług środowiskowych dla osób starszych takich jak np. kluby seniora czy dzienne domy pomocy społecznej pozwalają na podtrzymywanie relacji ze środowiskiem oraz jak najdłuższe zachowanie sprawności fizycznej, psychicznej i intelektualnej.

Wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wiekowych wzrasta odsetek osób z niepełnosprawnościami. Polska zobowiązała się do podjęcia działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, ratyfikując w 2012 r. Konwencję o Prawach Osób Niepełnosprawnych sporządzoną w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. Zgodnie z art. 19 Konwencji osobom niepełnosprawnym przyznaje się prawo dostępu do „szerokiego zakresu usług wspierających świadczonych w domu lub w placówkach zapewniających zakwaterowanie oraz do innych usług wspierających, świadczonych w społeczności lokalnej, w tym do pomocy osobistej niezbędnej do życia i włączenia w społeczność oraz zapobiegającej izolacji i segregacji społecznej.”

Niepełnosprawność jest zjawiskiem powszechnym, co oznacza, że dotyczy osób ze zróżnicowanych grup, bez względu na wiek, płeć, miejsce zamieszkania, zawód czy status społeczno-ekonomiczny.

W przypadku tej grupy osób szczególnie ważne jest zapewnienie równego udziału we wszystkich obszarach funkcjonowania społecznego, publicznego czy zawodowego. Kluczowego znaczenia nabierają m.in.: usługi opiekuńcze, usługi sąsiedzkie, wolontariat, usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, teleopieka oraz infrastruktura środowiskowa, np. dzienne domy pomocy, kluby seniora czy mieszkania treningowe i wspomagane. Bardzo ważnym elementem zapobiegania wykluczeniu osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego jest wsparcie w zakresie mieszkalnictwa oraz w procesie podejmowania aktywności zawodowej. Dostosowanie przestrzeni życiowej np. poprzez likwidację barier architektonicznych i technicznych w miejscu zamieszkania zdecydowanie wpływa na samodzielność oraz zwiększa szansę na udział w takich obszarach usług społecznych jak: kultura, sport, rekreacja czy turystyka. W aspekcie podjęcia aktywności zawodowej przez osobę z niepełnosprawnością zasadnicze znaczenie mają specjalnie powołane do tego instytucje, takie jak warsztaty terapii zajęciowej czy zakłady aktywności zawodowej ale także wsparcie w postaci pracy z asystentem lub trenerem pracy.

W kontekście zapewnienia wsparcia osobom o szczególnych potrzebach, które wymagają stałej opieki nie można zapomnieć o roli ich opiekunów, członkach rodzin oraz o trudnościach z jakimi się spotykają. W obecnym systemie krajowym wsparcie opiekunów osób zależnych przyjmuje formę przede wszystkim świadczeń pieniężnych, brakuje jednak swobodnego dostępu do rozwiązań, które odpowiadają na rzeczywiste problemy tej grupy. Sprawowanie domowej opieki nad osobą z ograniczoną sprawnością, jest zazwyczaj dużym obciążeniem i wyzwaniem, dlatego też kluczowy jest rozwój różnych form opieki wytchnieniowej. Jej zadaniem jest odciążenie członków rodzin lub opiekunów osób wymagających intensywnego wsparcia przez pomoc w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa w ich wykonywaniu. Dzięki takim rozwiązaniom opiekunowie zyskują czas, który mogą przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw. W tym aspekcie ważne jest zapewnienie rzetelnych, pełnych i łatwo dostępnych informacji o świadczonych lokalnie usługach, z których osoby sprawujące opiekę mogą skorzystać.

Założenia przyjęte w Obszarze II RPD dla Województwa Lubelskiego wynikają z wizji określonej w Celu Strategicznym 2 i 3 Strategii Rozwoju Usług Społecznych do roku 2030 przygotowanej w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej. Cel strategiczny 2 dotyczy zbudowania skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, natomiast cel strategiczny 3 dotyczy włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami umożliwiającego życie w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności.

Podejmowanie działań na rzecz rozwoju usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność oraz usług dla ich opiekunów i rodzin jest tożsame z zasadami solidarności oraz racjonalności przedstawionymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, a także celem operacyjnym 4.3. - Włączenie i integracja społeczna. Stworzenie kompleksowego i skutecznego systemu usług jako efektu deinstytucjonalizacji jest procesem realizowanym w perspektywie wielu lat, dlatego też korzyści dla objętych działaniami grup społecznych przewidziane są w długookresowej perspektywie.

3. Rekomendacje

- ✓ Wspieranie działań skierowanych do mieszkańców województwa lubelskiego wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu ze względu na specyficzne potrzeby, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań gwarantujących tym osobom niezależne i samodzielne

funkcjonowanie. Nieograniczony i powszechny dostęp do usług świadczonych w środowisku zamieszkania czy środowisku lokalnym powinien wpłynąć na zmniejszenie popytu na usługi stacjonarnej opieki długoterminowej.

- ✓ Wspieranie działań podejmowanych w ramach procesu deinstytucjonalizacji wzmacniających rozwój sektora ekonomii społecznej jako dostarczycieli zleczanych im usług społecznych umożliwiających samodzielne i niezależne funkcjonowanie osobom potrzebującym wsparcia.
- ✓ Rozwijanie usług środowiskowych jako rzeczywistego priorytetu w lokalnej polityce społecznej oraz budżetach gmin, które umożliwią personalizację i indywidualizację potrzeb osób wymagających wsparcia.
- ✓ Zwiększanie środków finansowych przeznaczonych na organizowanie usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz opieki wytchnieniowej.
- ✓ Promowanie projektów realizujących zasadę deinstytucjonalizacji usług społecznych, które będą uwzględniały szerokie spektrum źródeł finansowania takie jak unijne, krajowe, prywatne.
- ✓ Promowanie przedsięwzięć, w których placówki o charakterze długoterminowym, po przeszkoleniu kadry, rozszerzą swoją ofertę o usługi realizowane poza dotychczasowymi np. środowiskowe, w miejscu zamieszkania, mieszkania treningowe i wspomagane.
- ✓ Zapewnienie wysokiej jakości wystandaryzowanych usług społecznych, świadczonych przez kadrę posiadającą ukończony odpowiedni kurs i doświadczenie w pracy: zawodowe lub wolontarystyczne.
- ✓ Zwiększenie liczby podmiotów funkcjonujących w środowisku lokalnym świadczących usługi w społeczności lokalnej w celu zabezpieczenia potrzeb osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- ✓ Zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych w działania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz innych form pomocy dla osób potrzebujących wsparcia poprzez m.in. organizację przez samorządy otwartych konkursów w tym zakresie
- ✓ Zwiększanie świadomości i poszerzenie dialogu z rodzinami i opiekunami na temat usług umożliwiających samodzielne i niezależne funkcjonowanie osób starszych i z niepełnosprawnościami, poprawa dostępu do informacji na temat form wsparcia w środowisku lokalnym.
- ✓ Rozwijanie e-usług i cyfryzacji placówek w zakresie wykorzystania technologii jako standardu teleopieki domowej oraz kontaktu zdalnego uzupełniającego usługi świadczone osobiście.
- ✓ Zapewnienie rzetelnych i pełnych informacji o dostępnych lokalnie usługach poprzez np., tworzenie map usług w danej gminie lub powiecie.
- ✓ Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób z ograniczoną sprawnością.

4. CEL (do 2030 r.)

Stworzenie kompleksowego i skutecznego systemu usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz ich opiekunów i rodzin, w codziennym funkcjonowaniu w społeczności lokalnej.

5. Rezultaty planowane do osiągnięcia przez samorząd województwa w okresie realizacji danego Planu:

6. Zwiększenie dostępności do usług społecznych (m.in. usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, usług sąsiedzkich, opieki wytchnieniowej, asystencji osobistej, opieki medycznej w domu).

7. Wzrost liczby gmin, które utworzyły placówki wsparcia o charakterze dziennym (dienne domy pobytu, kluby seniora, środowiskowe domy samopomocy, mieszkania chronione, dzienne domy opieki medycznej, rodzinne domy pomocy)
8. Zwiększenie liczby domów pomocy społecznej, które wprowadziły badania okresowej oceny możliwości usamodzielnienia mieszkańca.
9. Wzrost liczby osób, które opuściły opiekę instytucjonalną.
10. Wzrost liczby centrów usług społecznych świadczących usługi środowiskowe na rzecz osób w podeszłym wieku i z niepełnosprawnością.
11. Wzrost liczby organizacji pozarządowych, które otrzymały wsparcie finansowe na realizację zadań publicznych z zakresu wspierania aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
12. Wzrost liczby mieszkań treningowych i wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby z niepełnosprawnością i/lub w podeszłym wieku.
13. Zwiększenie liczby jednostek samorządu terytorialnego, w których realizowano usługi wytchnieniowe.
14. Zwiększenie liczby zakładów aktywności zawodowej w województwie lubelskim.
15. Zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w zakładach aktywności zawodowej funkcjonujących w województwie lubelskim.

16. Wskaźniki:

Tabela 4. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru II - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia

Lp	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (stan na koniec 2026 r.)
1	Liczba osób objętych usługami w społeczności lokalnej w ramach Projektu Polityka Senioralna EFS+	-	6986
2	Liczba DPS, w których wprowadzono badania okresowej oceny możliwości usamodzielnienia mieszkańca w okresie realizacji Planu	-	10
3	Liczba osób, które opuściły opiekę instytucjonalną w okresie realizacji Planu	-	15
4	Liczba nowoutworzonych CUS świadczących usługi na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami	-	5
5	Liczba zakładów aktywności zawodowej w województwie lubelskim	9	11
6	Liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w zakładach aktywności zawodowej	351	429
7	Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały wsparcie finansowe na realizację zadań publicznych z zakresu wspierania aktywizacji osób starszych i z niepełnosprawnością	67	75
8	Liczba mieszkań wspomaganych i treningowych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb tej osoby	98	105
9	Liczba jednostek samorządu terytorialnego, w których uruchomiono usługi wytchnieniowe w okresie realizacji Planu	-	5
10	Liczba opiekunów nieformalnych, którzy skorzystali ze wsparcia w ramach Projektu Polityka Senioralna EFS+	-	300
11	Liczba osób, które skorzystały z usług wytchnieniowych	-	200
12	Liczba opiekunów nieformalnych, którzy skorzystali ze wsparcia	-	200

17. Działania wraz z harmonogramem

Tabela 5. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru II - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność oraz usług dla ich opiekunów i rodzin

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
1	Projekty w zakresie: a) rozwoju usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, w formach dziennych i całodobowych, b) wsparcia tworzenia warunków i usług w zakresie opieki osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania, c) wsparcia opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym opieka wytchnieniowa, poradnictwo, kształcenie potrzebne do opieki d) szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej	• Administracja publiczna • Służby publiczne • Instytucje nauki i edukacji • Organizacje społeczne i związki wyznaniowe • Przedsiębiorstwa • Instytucje ochrony zdrowia	• Osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób (w tym opiekunowie faktyczni); • Osoby z niepełnosprawnością oraz ich otoczenie	DW EFS	X	X						

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
2	Rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami	• Administracja publiczna • Służby publiczne • Instytucje nauki i edukacji • Organizacje społeczne i związki wyznaniowe • Przedsiębiorstwa • Instytucje ochrony zdrowia	• Osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób (w tym opiekunowie faktyczni); • Osoby z niepełnosprawnością oraz ich otoczenie	DW EFS	X	X						
3	Projekty w zakresie wsparcia dla tworzenia lub funkcjonowania placówek świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej i ich usług, w tym CUS	• Administracja publiczna • Służby publiczne	• Osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób (w tym opiekunowie faktyczni); • Osoby z niepełnospraw	DW EFS		X	X					

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
			nością oraz ich otoczenie									
4	Konkurs ofert na wspieranie podmiotów służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnością w tworzeniu miejsc pozbawionych barier architektonicznych w celu poszerzenia działalności w środowisku lokalnym	Organizacje pozarządowe oraz podmioty w art. 3 ust. 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie.	Osoby z niepełnosprawnością i ich otoczenie	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X
5	Wspieranie funkcjonowania i tworzenia ZAZ które zwiększają aktywność społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnością	Gmina, powiat, fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnością	Osoby z niepełnosprawnością i ich otoczenie	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X
6	Konkurs ofert na wspieranie realizacji zadań publicznych z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością	Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie	Osoby z niepełnosprawnością i ich otoczenie	ROPS				X	X	X	X	X
7	Konkurs ofert na wspieranie realizacji zadań publicznych na rzecz osób zagrożonych	Organizacje pozarządowe oraz podmioty	Osoby lub rodziny wykluczone	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
	wykluczeniem społecznym ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych (zlecenie zadań NGO)	wymienione w art. 3 ust 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie	lub zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób (w tym opiekunowie faktyczni)									
8	Organizacja konkursów: „Aktywny Senior” i „Gmina przyjazna Seniorom”	- JST i ich jednostki organizacyjne, - Podmioty świadczące usługi społeczne - Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie, statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej, - Instytucje pomocy i integracji społecznej	- Osoby powyżej 60 roku życia - Samorząd terytorialny szczebla gminnego	ROPS				X	X	X	X	X
9	Organizacja „Wojewódzkiego Dnia Rodzin”	Podmioty świadczące usługi społeczne	Osoby lub rodziny wykluczone	ROPS							X	

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
		- Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie, statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej, - PES	lub zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób (w tym opiekunowie faktyczni), - Seniorzy, - Rodziny zastępcze i adopcyjne									
8.	Udział w programie Ogólnopolska Karta Seniora	ROPS	Osoby w wieku 60+	Stowarzyszenie MANKO Międzynarodowy Instytut Rozwoju Społecznego w Krakowie	X	X	X	X	X	X	X	X
10	Realizacja projektu Polityka senioralna EFS + 1. Tworzenie warunków i usług w zakresie opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym	Jednostki organizacyjne działające w imieniu jednostek samorządu terytorialnego	Osoby lub rodziny wykluczone lub zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób (w	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
	funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania 2. Wsparcie opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu W ramach powyższych punktów przewiduje się jako uzupełnienie tych działań szkolenie kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej		tym opiekunowie faktyczni), • Seniorzy 65+									

Obszar III. Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób z problemami zdrowia psychicznego i uzależnieniami

1. Kluczowe wnioski z diagnozy:

- ✓ Wzrasta liczba pacjentów z problemami zdrowia psychicznego – w ciągu ostatnich czterech lat o 7% wśród dorosłych i aż o 130% wśród dzieci i młodzieży. Izolacja społeczna i gospodarcze skutki pandemii oraz wybuch wojny w Ukrainie, a także rosnąca inflacja to jedne z głównych powodów tej tendencji.
- ✓ Nierównomierny dostęp do opieki psychiatrycznej w regionie, w szczególności ograniczony dostęp do świadczeń opieki psychiatrycznej dla mieszkańców wsi.
- ✓ Trudności w dostępie do poradni psychologiczno-pedagogicznych (długi czas oczekiwania)
- ✓ Brak dostępu do kompleksowego leczenia psychiatrycznego dzieci i młodzieży.
- ✓ Systematycznie zwiększają się zasoby instytucjonalne w zakresie oparcia społecznego: rośnie liczba środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, podejmowane są działania na rzecz poprawy standardu mieszkań wspomaganych i treningowych, rośnie potencjał organizacji pozarządowych i grup samopomocowych.
- ✓ Obserwuje się tendencję do słabszego wykorzystania specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób chorujących psychicznie, które są istotnym wsparciem dla osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym.
- ✓ W województwie lubelskim brakuje systemowego wsparcia w zakresie redukcji szkód dla użytkowników narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych.
- ✓ Kluczowym wyzwaniem wsparcia osób z problemami psychicznymi - poza dostępnością i jakością usług – jest łączenie usług sektora pomocy społecznej, zdrowia i edukacji.

2. Założenia dotyczące deinstytucjonalizacji wynikające z wniosków z diagnozy

Kluczowym dla Samorządu Województwa Lubelskiego jest wsparcie działań na rzecz szeroko rozumianego procesu deinstytucjonalizacji, a więc rozwoju usług środowiskowych jak najbliżej miejsca zamieszkania. W działalności wszystkich podmiotów zaangażowanych we wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi należy zwrócić szczególną uwagę na kwestię dostępności do profesjonalnej pomocy zarówno w zakresie usług zdrowotnych, jak i dostępie do informacji, specjalistycznego poradnictwa, interwencji kryzysowej, usług ośrodków wsparcia, ale także stałego wzmacniania kwalifikacji kadry pracującej z osobami w kryzysie psychicznym i ich rodzinami. Celem takiego kierunku działań jest ograniczenie liczby hospitalizacji z powodu zaburzeń psychicznych, ograniczenie liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz poszerzenie oferty pomocowej jak najbliżej odbiorcy usług, w środowisku lokalnym. Oferta ta ma pozwolić na wybór usług uwzględniających podmiotowość jednostki, jej indywidualne potrzeby i możliwość pełnienia przez nią dotychczasowych ról społecznych.

Proces deinstytucjonalizacji usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest złożonym i wieloaspektowym przedsięwzięciem, które wymaga zaangażowania różnych sektorów i interesariuszy. Obejmuje on:

- ✓ Przeniesienie ciężaru opieki z dużych instytucji na rzecz usług świadczonych w społeczności lokalnej, co pozwala na bardziej indywidualne podejście do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi.

- ✓ Rozwój usług środowiskowych, takich jak środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy, kręgi wsparcia, usługi sąsiedzkie, mieszkania treningowe i wspomagane, które wspierają samodzielność i integrację społeczną.
- ✓ Wzmocnienie opieki ambulatoryjnej i wsparcia dziennego, co umożliwia osobom z zaburzeniami psychicznymi korzystanie z pomocy bez konieczności opuszczania swojego środowiska.
- ✓ Zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, co jest kluczowe dla osób wymagających intensywnego wsparcia.
- ✓ Promowanie zatrudnienia wspomaganego, działalności warsztatów terapii zajęciowej i zakładów aktywności zawodowej i pozostałych podmiotów ekonomii społecznej, co sprzyja aktywizacji zawodowej i społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.
- ✓ Współpracę z organizacjami pozarządowymi, które odgrywają istotną rolę w świadczeniu usług wsparcia i integracji społecznej z problemami zdrowia psychicznego, w tym dla użytkowników narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych.
- ✓ Edukację i szkolenia dla kadr pomocy społecznej i zdrowotnej, aby zapewnić wysoką jakość świadczonych usług.
- ✓ Monitorowanie i ewaluację procesów deinstytucjonalizacji, aby na bieżąco oceniać ich efektywność i wprowadzać niezbędne korekty.

Proces ten ma na celu nie tylko poprawę jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi, ale także zmianę społecznego postrzegania tych osób, promowanie ich praw i godności oraz zapewnienie im pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Jest to zadanie wymagające czasu, zasobów i współpracy wielu podmiotów, ale przynoszące długofalowe korzyści zarówno dla osób bezpośrednio zainteresowanych, jak i dla całego społeczeństwa.

3. Rekomendacje

- ✓ Rozwój usług w miejscu zamieszkania, w szczególności specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ✓ Rozwój dziennych form pomocy i wsparcia, zwłaszcza na terenach wiejskich – upowszechnianie działalności ośrodków wsparcia, w tym środowiskowych domów samopomocy oraz mieszkań wspomaganych i treningowych;
- ✓ Rozwój form wsparcia o charakterze samopomocowym – klubów samopomocy, kręgów wsparcia, grup samopomocowych;
- ✓ Stałe wzmacnianie kompetencji kadry realizującej usługi na rzecz osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego;
- ✓ Wspieranie podmiotów świadczących usługi społeczne dla osób w kryzysie psychicznym – organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej
- ✓ Wspieranie rozwoju specjalistycznego poradnictwa, w szczególności poprzez wspieranie rozwoju centrów usług społecznych i ośrodków interwencji kryzysowej/punktów interwencji kryzysowej.
- ✓ Rozwój Regionalnego Centrum Zdrowia Psychicznego Dzieci i Młodzieży.
- ✓ Utworzenie centrum redukcji szkód dla użytkowników narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych.

4. CEL do 2030 r.:

Poprawa dostępu do kompleksowych form opieki psychiatrycznej i pozamedycznego oparcia społecznego dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych doświadczających kryzysu psychicznego.

5. Rezultaty planowane do osiągnięcia przez samorząd województwa w okresie realizacji danego Planu wraz ze wskaźnikami:

- Utworzenie 5 mieszkań wspomaganych/treningowych na rzecz osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego
- Funkcjonowanie na terenie województwa 10 centrów usług społecznych, w katalogu których świadczone będą usługi wspierające osoby z doświadczeniem kryzysu psychicznego
- Podniesienie kompetencji kadry świadczącej usługi społeczne na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi
- Wzrost liczby gmin, w których uruchomiono specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- Wzrost liczby gmin, w których zabezpieczonoienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- Wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, które skorzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych lub dziennych form pobytu
- Rozwój usług specjalistycznych i interwencyjnych dla osób doświadczających kryzysu (w tym wsparcie tworzenia i rozwoju ośrodków interwencji kryzysowej i punktów interwencji kryzysowej);
- Wsparcie finansowe organizacji pozarządowych działających na rzecz wsparcia osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego, w tym dla użytkowników narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych;
- Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego

6. Wskaźniki:

Tabela 6. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru III - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób z problemami zdrowia psychicznego

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (do końca 2026 r.)
1	Liczba nowoutworzonych mieszkań wspomaganych/treningowych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	-	5
2	Liczba Centrów Usług Społecznych, w katalogu których świadczone będą usługi wspierające osoby z doświadczeniem kryzysu psychicznego	5	10
3	Liczba pracowników jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej świadczących usługi społeczne na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, którzy podnieśli swoje kwalifikacje	-	50
4	Liczba gmin, w których uruchomiono specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	76	100
6	Liczba gmin, na terenie których funkcjonują dzienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (m.in. środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy, warsztaty terapii zajęciowej)	88	90
7	Liczba aktualizacji informatora o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego	1	1 (corocznie)
8	Liczba organizacji pozarządowych świadczących usługi na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi objętych wsparciem finansowym	13	15

7. Działania wraz z harmonogramem

Tabela 7. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru III - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób z problemami zdrowia psychicznego i uzależnieniami.

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Dysponent funduszy	Rok 2025				Rok 2026			
					I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.
1	Wsparcie finansowe organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi	Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie	Osoby z problemami zdrowia psychicznego i ich otoczenie	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X
2	Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym w zakresie psychiatrii osób dorosłych	- Administracja publiczna - Instytucje nauki i edukacji - Instytucje ochrony zdrowia - Organizacje społeczne i związki wyznaniowe - Przedsiębiorstwa - Służby publiczne	Osoby z problemami zdrowia psychicznego i ich otoczenie	DW EFS	X							
3.	Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym kompleksowe programy opieki długoterminowej	- Administracja publiczna - Instytucje nauki i edukacji - Instytucje ochrony zdrowia - Organizacje społeczne i	Osoby z problemami zdrowia psychicznego i ich otoczenie	DW EFS	X							

		związki wyznaniowe • Przedsiębiorstwa • Służby publiczne											
4.	Projekty w zakresie: a) rozwoju usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, w formach dziennych i całodobowych b) Wsparcia tworzenia warunków i usług w zakresie opieki osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania c) wsparcia opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym opieka wytchnieniowa, poradnictwo, kształcenie potrzebne do opieki d) szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej e) wsparcia dla tworzenia lub funkcjonowania placówek świadczących usługi społeczne w	• Administracja publiczna • Instytucje nauki i edukacji • Organizacje społeczne i związki wyznaniowe • Przedsiębiorstwa • Służby publiczne	• Osoby z problemami zdrowia psychicznego i ich otoczenie	DW EFS	X	X							

	społeczności lokalnej i ich usług, w tym CUS f) wsparcia procesu deinstytucjonalizacji instytucji całodobowych 2. Rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami.											
5.	Wsparcie w zakresie tworzenia i funkcjonowania mieszkań treningowych i wspomaganych, w tym wsparcie kadry tych mieszkań, rozwój mieszkalnictwa adaptowalnego oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe. Wsparcie procesu usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych.	• Administracja publiczna • Instytucje nauki i edukacji • Instytucje ochrony zdrowia • Organizacje społeczne i związki wyznaniowe • Przedsiębiorstwa • Służby publiczne • Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	• Osoby z problemami zdrowia psychicznego i ich otoczenie	DW EFS			X					
6	Aktualizacja informatora o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi	• Jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne pomocy i integracji	• Osoby z problemami zdrowia psychicznego i ich otoczenie	ROPS				X				X

		społecznej, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej										
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Obszar IV. Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób w kryzysie bezdomności zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym

1. Kluczowe wnioski z diagnozy:

- ✓ Potrzeby wspierania i ubogacania systemu działań profilaktycznych, w tym poradnictwa specjalistycznego, psychologicznego, prawnego, doradztwa, terapii uzależnień, itp.;
- ✓ Potrzeby tworzenia mieszkań treningowych, wspomaganych i innych form mieszkalnictwa, a także dostępu do mieszkań np. w ramach modelu „najpierw mieszkanie” lub mieszkań z najmu socjalnego.

2. Założenia dotyczące deinstytucjonalizacji wynikające z wniosków z diagnozy

Bezdomność jest jednym z najbardziej skrajnych przejawów wykluczenia społecznego, powodującym w dłuższej perspektywie często nieodwracalne konsekwencje w postaci degradacji osobowości człowieka – bez względu na przyczynę lub przyczyny, które ową bezdomność spowodowały (społeczno – gospodarcze, prawne, socjologiczne, psychologiczne itp.). Osoby w kryzysie bezdomności przebywając na co dzień w niekorzystnych warunkach tracą umiejętności i wolę kierowania swoim życiem.

Z uwagi na powyższe działania prowadzone w ramach niniejszego obszaru nadal powinny koncentrować się na wspieraniu idei mieszkalnictwa o charakterze treningowym i wspomaganym¹. W procesie wychodzenia z bezdomności niezwykle istotne pozostaje wsparcie w postaci stałego, stwarzającego poczucie bezpieczeństwa miejsca pobytu. Kluczowym elementem wsparcia świadczonego w środowisku jest możliwość przebywania w mieszkaniu treningowym i/lub wspomaganym, które są formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia. Osoby przebywające w tego typu mieszkaniach mogą wykazać się większą odpowiedzialnością, samodzielnością, angażując również pełnię własnych zasobów do podejmowania prób zmiany – inaczej niż w schroniskach oraz innych placówkach zabezpieczających jedynie podstawowe potrzeby. Przy odpowiedniej pomocy osoby te zyskują szansę na reintegrację społeczną i zawodową, nabycie odpowiednich nawyków oraz umiejętności radzenia sobie z codziennymi czynnościami, a w konsekwencji poprawę jakości życia.

Ponadto należy skoncentrować się na realizacji programów wychodzenia z bezdomności, promowaniu i dofinansowywaniu działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe obszarze w zakresie pomocy osobom bezdomnym, prowadzeniu wielozakresowego poradnictwa dla osób w kryzysie bezdomności, rozwoju streetworkingu i kampanii na rzecz zabezpieczenia potrzeb osób bezdomnych.

3. Rekomendacje

- ✓ Wsparcie polityki mieszkaniowej jako kluczowego obszaru w procesie deinstytucjonalizacji i włączenia społecznego osób zagrożonych bezdomnością i w kryzysie bezdomności. Jej istotnym elementem jest rozwój mieszkalnictwa

¹ Nowelizacja ustawy o pomocy społecznej obowiązująca od 1 listopada 2023 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 901, z późn. zm.) wprowadziła rozróżnienie na mieszkania treningowe i wspomagane, do których mogą być kierowane osoby w kryzysie bezdomności, oraz opisano dokładnie funkcje tych mieszkań w art. 53 ustawy.

wspomaganego i treningowego oraz innych form, w tym opartych na idei „najpierw mieszkanie”.

- ✓ Wsparcie rozwoju infrastruktury wykorzystywanej w ramach najmu socjalnego będące odpowiedzią na potrzebę wynajmu mieszkania przez osoby, które nie są w stanie sprostać cenom rynkowym lokali. Są to mieszkania wchodzące w skład gminnych zasobów lokalowych, ale także przez gminę gospodarowane. Działalność tego typu przyczyni się do zwiększenia dostępności mieszkań bez konieczności ponoszenia wydatków na budowę nowych obiektów. Wsparcie tego rodzaju pozwoli także na rozszerzenie oferty mieszkaniowej dla osób o niskich i średnich dochodach, dla których zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych na zasadach rynkowych byłoby niemożliwe.
- ✓ Wspieranie organizacji pozarządowych świadczących usługi na rzecz osób w kryzysie bezdomności oraz zabezpieczających ich potrzeby – intensyfikacja działań związanych z prowadzeniem wielozakresowego poradnictwa i doradztwa skierowanego do osób w kryzysie bezdomności, promowanie idei streetworkingu, wolontariatu i grup samopomocowych jako niezwykle istotnych elementów wspierających oraz aktywizujących, podnoszenie świadomości ogółu społeczeństwa odnośnie zjawiska bezdomności poprzez prowadzenie kampanii społecznych uwrażliwiających na ten problem.

4. CEL do 2030 r.

Stworzenie kompleksowego i skutecznego systemu usług dla osób w kryzysie bezdomności oraz zagrożonych bezdomnością lub wykluczeniem mieszkaniowym.

5. Rezultaty planowane do osiągnięcia przez samorząd województwa w okresie realizacji Planu

Wsparcie rozwoju usług świadczonych w formie pozainstytucjonalnej zapobiegających bezdomności lub wykluczeniu mieszkaniowemu oraz skierowanych do osób w kryzysie bezdomności, w tym:

- ✓ zwiększenie skali usług profilaktycznych i interwencyjnych w województwie, m.in. w zakresie poradnictwa specjalistycznego, doradztwa, terapii uzależnień i innych w gminach, w których przebywa największa liczba osób bezdomnych;
- ✓ rozwój mieszkań wspomaganych i treningowych oraz innych form mieszkalnictwa, w tym programu „najpierw mieszkanie”, co przyczyni się do zwiększenia skali usług świadczonych w różnych formach mieszkalnictwa

6. Wskaźniki:

Tabela 8. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru IV - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób w kryzysie bezdomności zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (do końca 2026 r.)
1.	Liczba gmin, w których realizowane są usługi profilaktyczne i interwencyjne dla osób w kryzysie bezdomności, w tym m.in. poradnictwa specjalistycznego, doradztwa, terapii uzależnień i innych finansowane ze środków samorządu województwa lubelskiego	3 gminy (2024 rok)	5 gmin
2.	Liczba funkcjonujących mieszkań treningowych i wspomaganych dla osób w kryzysie bezdomności	b.d.	o 4 więcej

7. Działania wraz z harmonogramem

Tabela 9. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru IV - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób w kryzysie bezdomności zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Realizator/ Dysponent funduszy	Rok 2023				Rok 2024			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
1	Wsparcie rozwoju usług świadczonych w formie pozainstytucjonalnej zapobiegających bezdomności lub wykluczeniu mieszkaniowemu oraz skierowanych do osób w kryzysie bezdomności, w tym: prowadzenie działań profilaktycznych i interwencyjnych – w tym m.in. poradnictwa specjalistycznego, doradztwa, terapii uzależnień i innych realizowanych w ramach konkursów dla organizacji pozarządowych przez ROPS	- Organizacje pozarządowe - PES - Instytucje pomocy i integracji społecznej, instytucje prowadzące pracę z rodziną - Kościóły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych - Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji	Osoby z doświadczeniem kryzysu bezdomności	ROPS	X	X	X	X	X	X	X	X
2	Projekty w zakresie robót budowlanych i wyposażenia infrastruktury mieszkań treningowych i wspomaganych	- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne - Administracja publiczna	Osoby opuszczające pieczę zastępczą, młodzież opuszczająca	DW EFS	X							

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Realizator/ Dysponent funduszy	Rok 2023				Rok 2024			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
	skierowanej w szczególności dla osób opuszczających pieczę zastępczą, zakłady poprawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze w powiązaniu z działaniami EFS+ w ramach rozwoju usług społecznych i zdrowotnych w CS 4k) oraz działań ukierunkowanych na deinstytucjonalizację pieczy zastępczej czy usług dla osób w kryzysie bezdomności w CS 4l).	Organizacje społeczne i związki wyznaniowe	zakłady poprawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze Osoby z doświadczeniem kryzysu bezdomności oraz ich rodziny									
3.	Wsparcie infrastruktury wykorzystywanej w ramach najmu socjalnego	- JST i ich jednostki organizacyjne - Związki, porozumienia i stowarzyszenia JST - Organizacje pozarządowe - PES - Instytucje pomocy i integracji społecznej, instytucje prowadzące pracę z rodziną - Podmioty świadczące usługi społeczne użyteczności	Osoby z doświadczeniem kryzysu bezdomności oraz ich rodziny	DW EFRR					X	X	X	X

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Realizator/ Dysponent funduszy	Rok 2023				Rok 2024			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
		publicznej, w tym m.in. ośrodki wsparcia (w tym specjalistyczne ośrodki wsparcia), instytucje wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, jednostki specjalistycznego poradnictwa – Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji										

Obszar V. Rozwój usług na rzecz obywateli państw trzecich, w tym migrantów/uchodźców

1. Kluczowe wnioski z diagnozy

- ✓ Niewystarczający dostęp do kompleksowych, dostosowanych do potrzeb odbiorców skoordynowanych usług w zakresie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, (szczególnie osób opuszczających Ukrainę w związku z agresją Federacji Rosyjskiej)
- ✓ Nierównomierny dostęp do usług integrujących obywateli państw trzecich na rynku pracy, w tym wsparcia w zakresie: podniesienia, aktualizacji, dostosowania do polskiego rynku pracy kwalifikacji i kompetencji zawodowych, podniesienia znajomości języka polskiego, wsparcia informacyjne w zakresie przysługujących praw i obowiązków, zasad funkcjonowania polskiego rynku pracy, systemów zabezpieczenia społecznego, wsparcie tłumaczeniowe, wsparcie w zakresie kontaktów z lokalnymi instytucjami, pomoc w poszukiwaniu zakwaterowania itp. usług dostosowanych do zdiagnozowanych potrzeb odbiorców;
- ✓ Niewystarczające wsparcie skierowane do pracodawców zatrudniających obywateli państw trzecich w zakresie m.in. przeciwdziałania konfliktom na tle różnic kulturowych, uwzględnienia odmienności kulturowych w zarządzaniu przedsiębiorstwem
- ✓ Niewystarczający dostęp do podmiotów koordynujących działania dot. zabezpieczenia bytowego, integracji i zatrudnienia
- ✓ Niewystarczająca liczba skoordynowanych działań ukierunkowanych na integrację w polskim społeczeństwie skierowanych do obywateli państw trzecich, w szczególności dzieci. Działania wspierające tworzenie sieci wsparcia (w szczególności skierowanych do kobiet i dzieci, młodzieży), dostęp do pomocy psychologicznej, terapeutycznej, informowanie w zakresie funkcjonowania polskiego państwa w zakresie m.in. potrzeb społecznych, inicjatyw ukierunkowanych na wzmocnienie pozytywnego nastawienia otoczenia w miejscu pracy, zamieszkania lub szkole, włączenia poprzez kulturę (otwartość instytucji kultury, jak też możliwość ekspresji własnej kultury).
- ✓ Nierównomierny dostęp do infrastruktury mieszkań o charakterze chronionym, wspomaganych, mieszkań z usługami, oferującymi wsparcie osobom pełnoletnim, które potrzebują pomocy w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w tym: obywatelom państw trzecich (szczególnie osobom opuszczającym Ukrainę w związku z agresją Federacji Rosyjskiej).

2. Założenia dotyczące deinstytucjonalizacji wynikające z wniosków z diagnozy

Główne założenia dotyczące deinstytucjonalizacji w tym obszarze opierają się na rozwoju oferty kompleksowych, zindywidualizowanych usług na rzecz obywateli państw trzecich (OPT), w tym migrantów, świadczonych jak najbliżej miejsca zamieszkania, w formach dziennych, dostosowanych do indywidualnych potrzeb OPT, pracodawców i środowisk lokalnych, mających na celu wspieranie integracji społeczno-gospodarczej w/w odbiorców.

3. Rekomendacje

- ✓ utworzenie kompleksowego systemu wsparcia obywateli państw trzecich (OPT), w tym migrantów oraz pracodawców w procesie integracji cudzoziemców na rynku pracy, uwzględniającego różne potrzeby OPT i pracodawców;

- ✓ usługi dla cudzoziemców, które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie, m.in. kursy języka polskiego, szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej, szkolenia zawodowe, dostarczanie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce;
- ✓ stworzenie zachęt dla NGO, JST, grup nieformalnych do podejmowania działań w zakresie integracji na poziomie lokalnym, w tym usprawnienie przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami ze wszystkich sektorów zaangażowanych w niesienie pomocy OPT;
- ✓ zatrudnienie osób z Ukrainy znających j. polski w stopniu komunikatywnym jako osoby pracujące w podmiotach opieki zdrowotnej i podmiotach/instytucjach świadczących usługi społeczne (celem zwiększenia komunikacji między cudzoziemcem a pracownikiem instytucji świadczącej usługi;
- ✓ współtworzenie oraz realizacja wraz z osobami z doświadczeniem uchodźczym oferty społecznej i kulturalnej dopasowanej do potrzeb społeczności lokalnej;
- ✓ działania na rzecz społeczeństwa przyjmującego, w tym dot. różnic kulturowych;
- ✓ budowanie potencjału podmiotów działających na rzecz migrantów, w tym kształcenie kadr w zakresie integracji międzykulturowej.
- ✓ koordynacja działań na rzecz włączenia OPT do społeczności i wsparcia usamodzielnienia.

4. CEL do 2030 r.

Integracja społeczno-gospodarcza obywateli państw trzecich, w tym migrantów oraz osób przebywających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

5. Rezultaty planowane do osiągnięcia przez samorząd województwa w okresie realizacji Planu:

- kompleksowe działania integracyjne w celu poprawy funkcjonowania w polskim społeczeństwie obywateli państw trzecich oraz osób przebywających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa;
- wsparcie mieszkaniowe skierowane do szerokiej grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym migrantów oraz osób przebywających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa;
- poprawa sytuacji obywateli państw trzecich na rynku pracy
- wzrost aktywności zawodowej obywateli państw trzecich i ich uczestnictwa w życiu społecznym Lubelszczyzny.

6. Wskaźniki:

Tabela 10. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru V - Rozwój usług na rzecz obywateli państw trzecich, w tym migrantów/uchodźców

7.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (do końca 2026 r.)
1	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie w ramach realizacji Planu	-	1000
2	Liczba Centrów Integracji Cudzoziemców	-	1
3	Liczba mieszkań wspomaganych skierowanych dla cudzoziemców objętych indywidualnym planem integracji w ramach realizacji Planu	-	5

8. Działania wraz z harmonogramem

Tabela 11. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru V - Rozwój usług na rzecz obywateli państw trzecich, w tym migrantów/uchodźców

Lp.	Działanie	Beneficjenci	Adresaci	Dysponent funduszy	Rok 2023				Rok 2024			
					I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw	I. kw	II. kw	III. kw	IV. kw
1.	Wsparcie integracji obywateli państw trzecich, w szczególności migrantów zarobkowych, w procesie integracji na rynku pracy oraz zatrudniających ich przedsiębiorców, w tym utworzenie i funkcjonowanie Centrum Integracji	• pracodawcy zatrudniający lub deklarujący zatrudnienie OPT. • pracownicy instytucji publicznych pracujący z obywatelami państw trzecich;	• Obywatele państw trzecich, ich rodziny i otoczenie	Środki EFS+ (ROPS)	X	X	X	X	X	X	X	X
6.	Projektu w zakresie robót budowlanych i wyposażenia infrastruktury mieszkań o charakterze wspomagającym, mieszkań z usługami skierowanej do cudzoziemców objętych indywidualnym planem integracji w powiązaniu z działaniami EFS+ w ramach rozwoju usług społecznych i zdrowotnych w CS 4k) oraz w ramach działań skierowanych do obywateli państw trzecich w CS 4i)	• Zintegrowane Inwestycje Terytorialne • Administracja publiczna • Organizacje społeczne i związki wyznaniowe	• Obywatele państw trzecich i ich rodziny	DW EFRR	X							

Spis tabel

Tabela 1. Spis skrótów.....	3
Tabela 2. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru I - Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci	11
Tabela 3. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru I - Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci	12
Tabela 4. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru II - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia	25
Tabela 5. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru II - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność oraz usług dla ich opiekunów i rodzin	26
Tabela 6. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru III - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób z problemami zdrowia psychicznego	35
Tabela 7. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru III - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób z problemami zdrowia psychicznego i uzależnieniami.	36
Tabela 8. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru IV - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób w kryzysie bezdomności zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym	42
Tabela 9. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru IV - Rozwój usług w społeczności lokalnej dla osób w kryzysie bezdomności zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.....	43
Tabela 10. Wskaźniki realizacji działań w ramach obszaru V - Rozwój usług na rzecz obywateli państw trzecich, w tym migrantów/uchodźców	48
Tabela 11. Działania wraz z harmonogramem w ramach obszaru V - Rozwój usług na rzecz obywateli państw trzecich, w tym migrantów/uchodźców	49